

ИСТОРИЯ НА АПОЛОНИЙ, ЦАР НА ТИР

Превод от латински: Анна Шелудко, 1987

chitanka.info

1. Някога в Антиохия^[1] управлявал цар Антиох — оттогава и градът бил наречен на негово име. Той имал дъщеря, прелестна девойка, която природата пропуснала да дари само с едно — с безсмъртие. Нейната хубост и красота растели все повече и повече, а когато станала на възраст за женене, била вече чудна красавица. Мнозина искали ръката ѝ и се надпреварвали кой ще даде повече за нея. Бащата пък, додето се чудел на кого да даде дъщеря си, пламнал в огъня на противоестествена страст, залюбил дъщеря си, заобичал я съвсем не по бащински. Борил се той с лудостта, дълго се бил със страстта, но взела връх любовта. Загубил благочестието си, забравил, че е баща, и станал неин съпруг. Когато раненото му сърце вече не можело да издържа, една ранна утрин, след дълга безсънна нощ, нахлул в спалнята на дъщеря си, отпратил слугите под предлог, че има таен разговор с нея, и под напора на развихрилата се страст отнел на дъщеря си, която дълго се съпротивлявала, дара на девствеността. След като извършил престъплението, напуснал стаята. А дъщерята, потресена от безсрамието на престъпния си баща, се опитала да го скрие, но няколко капки кръв останали на пода.

2. Ненадейно в спалнята влязла нейната дойка. Като видяла момичето с пламнали страни и със сълзи на очи, а пода — опръскан с кръв, запитала:

— Какво става с тебе, защо си така разстроена?

— Мила дойке — отвърнало момичето, — току-що в тази спалня бяха погубени две честни имена.

— Защо говориш така, господарке? — рекла нищо неподозиращата дойка.

— Извършено бе ужасно престъпление и сега ти ме виждаш тук обезчестена преди законния ден на сватбата ми.

— У кого тая дързост, кой посмя да опетни ложето на царската дъщеря? — попитала дойката ужасена, след като с очите си се убедила, че момичето говори истината.

— Безсрамието извърши това престъпление — отвърнало момичето.

— Тогава защо не кажеш на баща си?

— Баща ми ли? — извикала тя и добавила: — Мила дойке, не разбираш ли какво се случи? Нямам аз вече баща. И сега най-доброто лекарство за мен е смъртта, за да не разкрия престъплението на своя родител. Ужас ме обзема, като си помисля, че хората ще научат за този позор.

Като видяла, че момичето търси лек в смъртта, с благи речи дойката едва го склонила да се откаже от тази чудовищна мисъл и макар и против волята си да се подчини на желанието на царя.

3. Той пред хората се преструвал на честен и почтен баща, а вкъщи тържествувал като съпруг на дъщеря си. На кандидатите за женитба пък давал гатанки, за да ги прогони и да може завинаги да споделя престъпното ложе.

— Който от вас — казвал той — успее да отгатне моята гатанка, ще получи ръката на дъщеря ми, а който не успее — ще бъде обезглавен.

Ако случайно някой умен и начетен човек успеел да отговори, обезглавявали го, като че ли нищо не е отгатнал, и закачали главата му над портата. Въпреки това обаче от всички страни се стичали царе, отвсякъде прииждали владетели, презрели смъртта заради нечуваната хубост на момичето.

4. Докато цар Антиох вършел тези жестокости, в Антиохия пристигнал един много заможен младеж, родом от град Тир^[2], на име Аполоний, който с влизането си при царя го поздравил така:

— Здравей, царю Антиох! Понеже знам, че си почтен баща, побързах да дойда тук да си опитам късмета. От царско потекло съм и желая ръката на дъщеря ти.

Като чул това, което не искал да чува, царят изгледал яростно момъка и му рекъл:

— Младежо, знаеш ли моето условие?

— Зная го, а и украшенията на портата видях.

— Слушай тогава гатанката: престъпление води ме, с майчина плът се засищам; търся аз брат си, на майка ми мъж, на жена ми пък син — него аз не намирам.

Като чул гатанката, младежът се дръпнал за малко настрана, помислил, помислил и с божия помощ намерил отговора. Пристъпил към царя и казал:

— Царю, ти ми зададе гатанка. Сега чуй отговора. Дето каза „престъпление ме води“, не излъга — виж себе си. А дето каза „с майчина плът се засищам“, пак не излъга — погледни дъщеря си.

5. Като видял, че момъкът отгатнал гатанката, царят му рекъл:

— Грещиш, момко, няма нищо вярно в думите ти. Заслужаваш да те обезглавя, но ти давам тридесет дена срок: размисли на спокойствие. Като се върнеш и отгатнеш гатанката, ще получиш ръката на дъщеря ми.

Разстроен, младежът стъкмил кораба си, качил се и отплавал към родния си град Тир.

6. След заминаването на момъка царят повикал най-верния си ковчезник Талиарх и му казал:

— Талиархе, ти си ми най-верен помощник, пазител на моите тайни! Знай, че Аполоний от Тир отгатна моята гатанка. Затова веднага се качвай на кораба и потегляй след него. Пристигнеш ли в родния му град Тир, намери тутакси някой негов враг, който да го погуби с оръжие или отрова. Щом се завърнеш оттам, ще получиш свободата си.

Талиарх го изслушал, взел пари, намерил отрова, качил се на кораба и потеглил за родния град на Аполоний. Той пък благополучно пристигнал в родината си преди Талиарх, прибрал се вкъщи, отворил ковчезето с книгите си и проучил писанията на всички философи и халдейци. Като не открил нищо друго освен това, за което се бил досетил сам, си казал:

Какво правиш ти, Аполоние? Гатанката на царя реши, дъщеря му не получи, а сега те отпратиха, за да те убият.

След това заръчал да натоварят неговите кораби с храна. Самият той се качил тайно на един от тях, съпроводен от неколцина верни роби, отнасяйки със себе си голям товар злато, сребро, скъпи дрехи, и в дълбока нощ, към три часа, излязъл в открито море.

7. На другия ден неговите поданици го потърсили, за да го поздравят, но не го открили. Ужас обхванал града, плач и вопли се разнесли навред. Любовта на народа към него била толкова голяма, че дълго време бръснарите нямали работа^[3], зрелищата били отменени, а баните — затворени. През това време в Тир пристигнал Талиарх, изпратен от цар Антиох да убие момъка. Като видял всичко затворено, той попитал едно момче:

— Я ми кажи, момко, какво е станало, та целият град е потънал в скръб?

— О, какъв безсрамен човек! Знаеш и пак питаш! Та има ли някой да не знае, че градът скърби, защото след завръщането си от Антиохия нашият владетел Аполоний изведнъж изчезна вдън земя?

Като чул това, царският ковчезник се върнал на кораба, преизпълнен с радост, след тридневно плаване пристигнал в Антиохия и влязъл при царя с думите:

— Царю, радвай се и тържествувай, защото тирският младеж Аполоний се е уплашил от мощта на царската ти власт и се е затрил вдън земя!

— Той може да бяга, но да ми избяга не може — отвърнал царят и издал такава заповед: — Който ми доведе жив Аполоний, дете погази царската ми воля, ще получи сто златни таланта. Който пък донесе главата му, ще получи двеста.

Заповедта била разгласена и не само враговете, но и приятелите на Аполоний се спуснали да го преследват, тласкани от алчност. Дирили Аполоний вредом по гори и гъсталаци, по земи и планини, но не го открили.

8. Тогава царят наредил да приготвят цяла флота за преследването на момъка. Но докато хората му се суетели около стъкмяването на корабите, Аполоний пристигнал в град Тарс^[4]. Както се разхождал по брега, срещнал един свой поданик, Хеленик, озовал се на същото място по някаква случайност. Хеленик се приближил и казал:

— Здравей, царю Аполоний!

Но на поздрава Аполоний отвърнал с това, с което отвързват всички владетели: отминал обикновения човек. Възмутен, старецът го поздравил повторно:

— Здравей ти казах, Аполоние, отвърни ми и не гледай отвисоко на бедността ми, защото тя е украсена от честно сърце. Понеже, ако знаеш какво става, трябва да се пазиш, а ако не знаеш, трябва да научиш. Чуй нещо, което може би не знаеш: дават награда за главата ти.

— Че кой пък е тоя, дето може да дава награда за главата на владетеля в родния ми град?

— Цар Антиох — отговорил Хеленик.

— И защо?

— Защото ти пожела да бъдеш това, което е сега бащата.

— И колко дава за главата ми?

— Който те доведе жив, ще получи сто златни таланта, а който отсече главата ти — двеста. Затова моят съвет е: търси спасение в бягството.

Като казал това, Хеленик си отишъл, но Аполоний заповядал да върнат стареца и му рекъл:

— Ти стори много добре, дето ме предупреди.

Сетне наредил да му донесат сто златни таланта и рекъл:

— Приеми това, бедняко, ти, който си пример за благородство; и си представи, че си свалил главата от раменете ми и си зарадвал царя. Ето ти наградата — сто златни таланта и чисти ръце, неопетнени с кръвта на невинен.

— Само това оставаше, господарю, да приема награда за такова нещо. Честният човек не мери приятелството с пари.

Сбогувал се и си отишъл.

9. След известно време, както се разхождал пак на същото място по брега, Аполоний се натъкнал на един човек на име Странгвилион.

— Здравей, драги ми Странгвилионе! — казал той.

— Здравей, господарю Аполоний! — отвърнал оня. — Какво така разтревожен се скиташ из тези места?

— Така, както ме гледаш, дават награда за главата ми — казал Аполоний.

— Че кой може да дава награда за главата ти?

— Цар Антиох.

— И защо?

— Защото пожелал да се оженя за дъщеря му (или по-точно за жена му). И ако е възможно, искам да се скрия във вашия град.

— Господарю Аполоний — рекъл Странгвилион, — нашият град е беден и не е достоен за твоята знатна особа. Мъчи ни жесток глад, хамбарите са празни, а моите съграждани са загубили всякаква надежда за спасение и все по-често пред очите им се явява призракът на страшна смърт.

Аполоний пък казал:

— Благодарни на бога, че ме тласна да избягам във вашите земи. Ще дам на града ти сто хиляди крини жито, ако потулите бягството ми.

Като чул това, Странгвилион се хвърлил в краката на Аполоний и отвърнал:

— Господарю Аполоний, ако помогнеш на града, който умира от глад, моите съграждани не само ще потулят бягството ти, но ако стане нужда, дори в бой ще влязат за теб.

10. След тези думи те се отправили към града, Аполоний се възкачил на трибуната на площада и обявил пред всички граждани и пред първенците на града:

— Граждани на Тарс, аз, Аполоний от Тир, ще ви спася от глада, който ви измъчва и тормози. Аз вярвам, че не ще забравите моята добрина и ще потулите бягството ми. Знайте, че съм изгнаник по заповед на цар Антиох, ала вие имате късмет, че съдбата ме доведе чак тук. И така, ще ви дам сто хиляди крини жито на цената, на която съм го купил в родината си — по осем медни гроша за крина.

Гражданите на Тарс, които купували житото по сто жълтици крината, много се зарадвали и с възгласи на благодарност приели житото.

Аполоний пък, за да не опетни царското си достойнство, представяйки се не като благодетел, а по-скоро като търговец, обявил получените пари за дар в полза на същия този град. Гражданите, облагодетелствувани от голямата му добрина, решили от своя страна да му издигнат на площада статуя от бронз и го изобразили застанал на

колесница, в дясната му ръка — плодове, с левия крак — стъпил на една крина, а отдолу се четял надпис: „Град Тарс посвещава този паметник на Аполоний от Тир за това, че го спаси от безплодие и глад“.

11. Минали няколко месеца, а може би само няколко дни, и тласкан от съдбата и подучен от Странгвилион и жена му Дионисиада, Аполоний решил да отплава за Пентапол в областта на Кирена, за да се укрие там. И така, хората го изпратили с големи почести до кораба, той се сбогувал с тях и се качил на борда. Но както си плавали, изведнъж морето променило нрава си.

*Буря страхотна тогава обагря небето в червено.
С повея дъждовен разбунва Еол^[5] вълните високи.
Нот^[6], обгърнат в мрак черен, бясно разсича
простора,
морски въртопи обръща, а Австер^[7] ръмжи
разярено^[8].
Тук беснее Борей^[9], там морето не стига на
Евър^[10],
пясък надигат вълните и смесват го лудо с водата.
Всичко ври, всичко кипи, издъно набъбва морето,
всичко се смесва. Водата достига звездите, небето,
буря бушува. Ведно се изливат отгоре стихии:
град, дъждове, мъгли и порои; вред облаци шетат.
Пламък се с вятъра носи и стене страшно морето.
Тука Нот, там пък — Борей, а ей там —
африканската хала.
Пясъка бърка със своя тризъбец Нептун^[11] разярено.
Страшно тръби с рог Тритон^[12], сякаш в бой
призовава вълните.*

12. Тогава всеки се вкопчил в някоя дъска в предчувствие на смъртта. И действително, всички изгинали в мрака на бурята. Само Аполоний благодарение на една дъска бил изхвърлен на брега на Пентапол. Там той се изправил гол на брега, огледал спокойното море и възкликнал:

— О, Нептуне, ти, който царуваш в морето и мамиш невинните хора, защо ме спаси, ала ме лиши от всичко, та по-лесно да падна в ръцете на жестокия цар Антиох? Къде да ида? Кой път да хвана? Кой ще помогне на един незнаен чужденец?

И докато оплаквал сам себе си, изведнъж забелязал някакъв старец, заметнат с мръсно наметало. Хвърлил се в краката му, сълзите му бликнали и той извикал:

— Съжали ме, който и да си! Помогни на един корабкрушенец, лишен от всичко, но от знатен произход! И за да знаеш над кого ще се смилиш — аз съм Аполоний от Тир, владетел на своя град. Чуй ужасната трагедия на този, който сега се валя в краката ти и моли за помощ. Обещай ми живота!

Рибарят, като видял необикновената му красота, се съжалил, вдигнал го, хванал го за ръка, завел го в къщата си и му дал да яде каквото имал. Най-последно, за да бъде милосърден докрай, свалил наметалото си, разкъсал го на две и дал половината на момъка с думите:

— Вземи каквото имам и върви в града! Може би ще намериш някой да те пожали. А ако не намериш, върни се тук — ще се трудиш и ще ловиш риба заедно с мен. Колкото и да съм беден, все ще има и за двама ни. Само помни — ако някога с божията помощ се върнеш при близките си, не забравяй как ме е притиснала бедността.

— Ако те забравя, да претърпя корабкрушение втори път и да не намеря такъв като тебе! — отвърнал момъкът.

13. Сетне поел по посочения път. Вървял, вървял и стигнал до градските порти. Докато се чудел и маел откъде да търси помощ и спасение, видял едно момче, намазано със зехтин и в препасан халат, да тича по улицата. То известявало, че в гимназия^[13] се провеждат младежки игри, и викало с пълен глас:

— Слушайте, граждани и чужденци, свободни и роби! Гимназият е отворен!

Като чул това, Аполоний се съблякъл, влязъл в банята, намазал се със зехтин и като разглеждал играещите един по един, си търсел съперник, но не открил такъв. В това време в гимназия влязъл царят на тази страна, Архистрат, заедно с голяма свита роби. Той почнал да играе със своите хора, а Аполоний, сякаш по божие напътствие, се приближил към царската свита, вдигнал топката на играещия цар, метнал я към него с изящество и бързина, а когато оня я върнал, поел я и не я оставил да падне. Тогава цар Архистрат, който смятал, че няма съперници в играта с топка, впечатлен от бързината на незнайния младеж, се обърнал към робите си и казал:

— Махнете се, роби! Струва ми се, че този младеж трябва да премери сили с мен.

Робите се дръпнали и Аполоний с изкусна ръка метнал топката с толкова изящество и бързина, че и царят, и всички, които били там, най-вече момчетата, го помислили за чудо невиждано. Аполоний разбрал, че гражданите му се възхищават, и без смущение се приближил към царя. С вещица ръка го натъркал с масло толкова майсторски, че превърнал стареца в младеж. В банята пък любезно му помагал, подал му ръка на излизане и си отишъл.

14. Царят, като видял младежът да си отива, обърнал се към приятелите си и казал:

— Кълна ви се, приятели, в мило и драго, че никога не съм имал по-приятна баня от днес, и то благодарение на един младеж, когото не познавам.

Обърнал се към одного от робите си и му заръчал:

— Виж кой е онзи младеж, дето така добре ме обслужи.

Робът проследил младежа и като го видял да се намята с мърлява дреха, върнал се при царя и рекъл:

— Царю честити, младежът е корабокрушенец.

— А ти отде знаеш? — попитал царят.

— Облеклото му говори, ако и той да мълчи — отвърнал робът.

— Тичай бързо при него и му кажи: „Царят те кани да дойдеш на гощавка.“

Когато оня му казал, Аполоний се съгласил и го последвал в царския дворец. Робът влязъл пръв и казал на царя:

— Корабокрушенецът е тук, но се срамува да влезе заради неугледния си вид.

Царят веднага наредил да го облекат в подходящи дрехи и да го въведат на угощението. Щом Аполоний влязъл в триклия^[14], царят му казал:

— Полегни, младежо, и се гощавай! Господарят ще ти даде всякакви неща, само да забравиш злощастното корабокрушение!

Аполоний се излегал на посоченото му място, срещу царя. Поднесли закуска, а после и царска гощавка. Всички пирували, само той единствен не хапвал, а оглеждал златото, среброто, трапезата и прислугата, гледал и плачел от мъка. Но един от велможите, който бил полегнал до царя, като видял как младежът разглежда с любопитство всяко нещо, се обърнал към царя и му казал:

— Царю честити, виж: този, към когото проявяваш цялата си щедрост, завижда на твоето богатство и охолство!

— Грещиш, приятелю — отвърнал царят. — Защото този младеж не завижда нито на богатството ми, нито на охолството ми, а както ми се струва, това показва, че той е загубил много повече.

Погледнал с усмивка младежа и му рекъл:

— Момко, гощавай се с нас! Весели се, радвай се и се надявай, че бог ще ти отреди по-добра участ!

15. Докато царят окуражавал така младежа, влязла, цяла в сияние от злато, прекрасната царска дъщеря, вече зряла девойка. Целунала баща си, а после и всички възлегнали приятели. Както ги целувала, стигнала до корабокрушенеца. Върнала се при баща си и запитала:

— Царю честити и любезни татко, кой е този незнаен младеж, който е полегнал срещу теб на почетното място и с печален лик тъгува незнайно за какво?

— Този младеж — отвърнал царят — е корабокрушенец и той ме обслужи много добре в гимназия. Затова го поканих на угощение. Но кой е и откъде иде, не зная. Впрочем, ако искаш, попитай го. Защото ти приляга, най-умна ми дъще; всичко да знаеш. И може би като узнаеш съдбата му, ще го съжалиш.

Насърчено от баща си, момичето с най-блага реч започнало да разпитва Аполоний. Приближило се до него и му рекло:

— Макар и мълчанието ти да е тъжно, благородството ти издава знатен произход. Ако не ти е досадно, кажи ми името, разкажи за преめждията си.

Аполоний отвърнал:

— Ако питаш за името — наричат ме Аполоний; ако питаш за богатствата загубих ги в морето.

— По-ясно ми разкажи — казало момичето, — не те разбирам така.

16. Аполоний описал всичките си преめждия, а като свършил разказа, взел да пролива сълзи. Като го видял да плаче, царят се обърнал към дъщеря си:

— Сгреси ти, мило чедо, защото твоите въпроси за името и премеждията му разочвъркаха старата му болка. Затова, мила ми и разумна дъще, сега е редно да проявиш като царица радушието си към този, от когото узна цялата истина.

Момичето се обърнало към Аполоний и рекло:

— Сега си при нас, момко, забрави тъгата. И понеже щедрият ми баща позволи, аз ще те възнаградя.

Аполоний благодарил с въздишка.

Като видял колко е добра дъщеря му, царят много се зарадвал и й казал:

— Мила дъще, дано да успееш. Заповядай да ти донесат лирата и пресуши сълзите на младежа, развесели всички гости.

Момичето заповядало да донесат лирата. А като я взело, сляло чудната сладост на гласа си със звука на струните и мелодията. Всички сътрапезници я обсипали с похвали:

— Не е възможно да има нещо по-нежно, по-прелестно от това, което чухме!

Сред тях единствен Аполоний мълчал. Царят се обърнал към него:

— Лошо правиш, Аполоние. Всички хвалят дъщеря ми заради изкуството й да свири, защо само ти я порицаваш с мълчанието си?

— Господарю, ако ми позволиш, ще ти кажа какво мисля: дъщеря ти е учила музика, но не я е изучила. Сега заповядай да ми дадат лирата и ще разбереш нещо, което преди не си разбирал.

— Аполоние — казал цар Архистрат, — както виждам, ти притежаваш всякакви дарби.

Тогава Аполоний заел подобаваща поза, положил венец на главата си, поел лирата и пристъпил в триклиния. И така го направил, че сътрапезниците видели да влиза не Аполоний, а Аполон. Във възцарилата се тишина той „струни докоснал и слял душа и изкуство“. Гласът му зазвучал ведно с мелодичната песен на струните. Сътрапезниците и царят в един глас започнали да го хвалят и да викат:

— Няма нищо по-добро, няма нищо по-прелестно!

След това оставил лирата, върнал се, облечен в комични дрехи, и с чудни жестове и движения изиграл неவிжданo представление. После пък изобразил трагедия и при това им доставил такова огромно удоволствие, щото всички приятели на царя се кълнели, че никога не са чували или виждали подобно нещо.

17. Царската дъщеря, като видяла младежа толкова изкусен във всички умения и изкуства, пламнала с огъня на страстта и се влюбила в него. Като свършило угощението, тя казала на баща си:

— Ти ми обеща преди малко, че мога да дам на Аполоний каквото си поискам от твоите богатства, царю и мили татко!

— Обещах ти, обещавам и го желая.

Понеже имала обещанието на баща си да даде каквото сама пожелае, тя погледнала Аполоний и му казала:

— Учителю Аполоний, приеми с позволението на баща ми двеста таланта злато^[15], четиридесет фунта^[16] сребро, двадесет роби и разкошни дрехи.

Погледнала робите, които била подарила на Аполоний, и им казала:

— Донесете каквото казах и го покажете на всички тук в триклиния!

Всички похвалили щедростта на девойката. Угощението свършило, всички до един станали, сбогували се с царя и царкинята и си отишли. Аполоний също казал:

— Останете със здраве, ти, добри царю, който си тъй състрадателен към страдащите, и ти, царкиньо, която си тъй влюбена в изкуствата!

Обърнал се към робите, които му била подарила девойката, и рекъл:

— Вземете, роби, това, което ми подари царкинята — златото, среброто и дрехите, — и да вървим да потърсим подслон.

Девойката, уплашена и натъжена, че няма да вижда любимия си, се обърнала към баща си:

— Добри ми царю, мили татко, нима ще ти е приятно Аполоний да си отиде, богато надарен от нас, и лоши хора да го ограбят?

— Правилно казваш — отвърнал царят, — нареди тогава да му дадат една стая, където да си почине както му подобава.

Аполоний приел поканата и заобиколен с грижи, добре си отпочинал и не забравил да благодари на бога, че не го е лишил от съчувствието на един цар.

18. Но „царкинята, ранена във сърцето“ от Аполоний, „запечатала в душата си лика и неговите думи“ и спомняйки си песента, „повярвала, че някой бог е“. „Мъка ужасна не дала й нито покой на телото“, нито сън на очите. Без да мигне цяла нощ, в ранни зори тя влетяла в бащините си покои. Като я видял, баща ѝ я запитал:

— Мила дъще, какво има, че противно на обичая си си будна толкова рано?

— Вчерашното преживяване ме развълнува. Затова те моля, татко, да ме дадеш на учение при нашия гостенин Аполоний.

Царят, зарадван, заповядал да повикат младежа и му казал:

— Аполоние, дъщеря ми закопня за щастието да бъде обучавана от теб. Така че те моля да изпълниш желанието ѝ и се кълна в царската си власт: аз ще възстановя на земята това, което ти е отнело разгневеното море.

Аполоний го послушал и се заел да учи девойката на всичко, което той самият знаел. Минало известно време и девойката, която не можела вече по никакъв начин да понася мъките на любовта, почувствувала как слабост обхваща цялото ѝ тяло и се отпуснала обезсилена на леглото, без да може да стане. Като видял дъщеря си

повалена от внезапна болест, царят, разтревожен, повикал лекари; те премерили пулса, прегледали всички части на тялото, но така и не открили причината за болестта.

19. След няколко дена царят хванал за ръка Аполоний, завел го на площада и се заразхождали там. Трима благородни учени младежи, които от дълго време искали ръката на дъщеря му, го поздравили в един глас. Като ги видял, царят се засмял и им казал:

— Защо така в един глас ме поздравявате?

Един от тях отвърнал:

— Всеки от нас се домогва до ръката на дъщеря ти, ала ти ни отчайваш с многобройните си откази. Затова днес сме дошли и тримата. Избирай: кой от нас искаш да ти стане зет?

— Не навреме — рекъл царят — ме безпокоите. Дъщеря ми се е посветила на науките и сега лежи болна от любов към учението. Но за да не излезе, че пак ви отказвам, нека всеки да напише на една табличка името си и размера на зестрата; аз ще предам тези таблични на дъщеря си и нека тя сама си избере съпруг.

Тримата младежи написали имената си и размера на зестрата. Царят взел табличните, запечатал ги с пръстена си и ги подал на Аполоний с думите:

— Занеси, учителю, тези таблички и ги предай на дъщеря ми, ала не се обиждай — положението ти е такава.

20. Аполоний взел табличните, отишъл бързо в царския дворец, влязъл в стаята на царкинята и ѝ ги предал. Момичето познало бащиния си печат. Тя казала на своя възлюблен:

— Какво има, учителю, какво означава твоето странно посещение в покоите ми?

— Господарке — отвърнал Аполоний, — ти още не си се омъжила и лошо правиш! Ето, вземи табличките на баща ти и прочети имената на трима кандидати.

Девойката отворила табличните, прочела ги и не видяла името на онзи, когото желала и обичала. Погледнала Аполоний и го запитала:

— Учителю Аполоний, не ти ли е болно, че ще се омъжвам?

— Ни най-малко, дори се радвам, че ще се омъжиш за онзи, когото сърцето ти е пожелало, след като съм те изучил и съм ти разкрил с божията помощ всички тези науки.

— Учителю — отвърнало момичето, — ако ти обичаше, непременно щеше да те заболи за твоята ученичка.

Написала нещо на табличните, запечатала ги с пръстена си и ги дала на младежа. Аполоний ги занесъл на площада и ги предал на царя. Той ги взел, счупил печата и ги отворил. Отговорът на дъщеря му бил такъв: „Царю честити и добри ми татко, твоето милосърдие и снизходителност ми дават право да кажа: искам за съпруг корабкрушенец, лишен от бащиното си наследство. И ако се чудиш, татко, че една толкова благочестива девойка е написала такива безсрамни слова, ето — изпращам ти ги на восъчна таблична, която не знае що е срам.“

21. Царят прочел табличките и като не знаел за какъв корабкрушенец става дума, изгледал тримата младежи, написали имената, та дори и зестрите си, и ги запитал:

— Кой от вас е претърпял корабкрушение?

Един от тях, на име Ардалион, казал:

— Аз.

— Мълчи, чума да те порази и господ да те убие! — обадил се другият. — Нали сме връстници, заедно сме учили, а не знам някога да си прекрачвал вън от градските порти! Кога си претърпял корабкрушение!?

Като не разбрал кой от тях е претърпял корабкрушение, царят се обърнал към Аполоний:

— Вземи, учителю Аполоний, тези таблички и ги прочети. Може пък ти да разбереш това, което аз не можах, нали и ти беше тук.

Аполоний поел табличките, прочел ги и като разбрал, че царкинята обича него, изчервил се. Царят го хванал за ръка, дръпнал го малко настрана от младежите и попитал:

— Какво става, учителю Аполоний, разбра ли кой е корабкрушенецът?

— С твое позволение, царю честити, разбрах.

Царят видял как при тези думи червенина залива лицето му, разбрал и казал зарадван:

— Каквото иска дъщеря ми, такава е и моето желание. В тези работи нищо не става без божията воля.

Обърнал се към тримата младежи и рекъл:

— Право ви казах, че не навреме ме безпокоите. Вървете си, а когато дойде време, аз сам ще ви повикам.

И ги отпратил.

22. Сетне се упътил към двореца, държейки за ръка вече не гостенин, а зет; оставил Аполоний отвън и влязъл сам при дъщеря си с думите:

— Мило чедо, кого си избра за съпруг?

Момичето паднало в краката на баща си и рекло:

— Любими татко, щом искаш да чуеш желанието на дъщеря си, искам за съпруг и обичам човека, лишен от наследство, корабокрушенеца, моя учител Аполоний; ако не ме дадеш на него, от днес нататък ще загубиш дъщеря си!

Царят не могъл да понесе сълзите на дъщеря си, вдигнал я и й заговорил:

— Мила дъще, не мисли за нищо друго, защото си пожелала онзи, който и аз, откак го зърнах, желая да бъде твой съпруг. С цялото си сърце ти съчувствувам, понеже и мен любовта ме направи баща.

Излязъл и се обърнал към Аполоний:

— Учителю Аполоний, разпитах дъщеря си за женитбата, какво й лежи на сърцето, а тя, обляна в сълзи, след многото други неща, които ми разказа, ме закле и ми рече: „Ти се кълнеш на моя учител Аполоний, че ако изпълнява желанията ми и ме учи, ще възстановиш всичко, що му е отнело разгневеното море. И ето, понеже изпълни твоите поръки и сам прояви готовност да се подчини и на теб, и на желанието ми да се уча, а не иска ни злато, ни сребро, ни дрехи, ни роби, ни владения — нищо освен царството, което смята, че е загубил, — затова с твое благоволение и по мое желание, дай ме на него!“ Ето защо, учителю Аполоний, те моля да не се отказваш от ръката на дъщеря ми!

— Както бог иска — отговорил Аполоний, — тъй да бъде, а щом и твоята воля е такава, нека тя се изпълни!

23. — Ще определя деня на сватбата, без да се бавя нито миг — рекъл царят и още на другия ден поканил приятелите, свикал първенците на съседните държави, мъже все благородни и прочути, и като ги събрал всички заедно, попитал ги:

— Приятели, знаете ли защо ви събрах тук?

— Не знаем — отвърнали те.

— Знайте тогава — рекъл царят, — че искам да омъжа дъщеря си за Аполоний от Тир. Радвайте се всички, защото моята тъй умна дъщеря ще се събере с един тъй благочестив мъж.

И веднага обявил деня на сватбата и съобщил кога да се съберат всички. Какво още? Дошъл денят на сватбата, събрали се всички, радостни и възбудени. Ликували царят и дъщерята, ликувал и Аполоний, ощастливен с такава съпруга. Отпразнували сватбата по царски, с приличие и достойнство. Ликувала цялата страна. Празнували и гражданите, и пришълците, и гостите. Свирели на китари и лири, надували духови инструменти, пеели песни. Свършила веселбата и съпрузите заживели: любовта им била голяма, привързаността — невиждана, радостта — нечувана, уважението им един към друг — безмерно.

24. Минали дни, минали месеци и един ден, когато царкинята била бременна вече в шестия месец, мъжът ѝ, цар Аполоний, я извел на разходка и както вървели по брега, той съзрял един прекрасен кораб. Спрели да му се полюбуват и Аполоний разпознал, че корабът е от неговата родина. Запитал тогава кормчията:

— Кажи ми, човече, откъде идеш?

— От Тир — отвърнал той.

— Ти назова моята родина — казал Аполоний.

— Значи ти си от Тир? — запитал кормчията.

— Тъй е, както казваш — отговорил Аполоний.

— Моля те тогава да ме удостоиш с отговор: познаваш ли един човек на име Аполоний, царя на тази страна?

— Познавам го като самия себе си.

Кормчията не го разбрал и продължил:

— Тогава те моля: срещнеш ли го нейде, кажи му да се радва и ликува, защото жестокият цар Антиох, който живееше като мъж с дъщеря си, е поразен от божествена мълния и сега владенията му и царската му власт очакват цар Аполоний.

При тези думи Аполоний, преизпълнен с радост, се обърнал към жена си:

— Господарке моя, ти някога повярва на корабокрушенеца, довери му се и сега. Моля те, мила съпруго, позволи ми да замина и да поема управлението на отреденото ми царство.

Жена му, като чула, че иска да замине, обляна в сълзи, му рекла:

— Мили съпруге, ако беше някъде на дълъг път, трябваше да бързаш да се завърнеш за раждането. Нима сега, когато си тук, си решил да ме оставиш? Ще заминем заедно: където и да си, по суша или море, ще делим по равно и живот, и смърт!

След тези думи отишла при баща си и му каза:

— Скъпи родителю, радвай се и ликувай, защото жестокият цар Антиох, който живееше като мъж с дъщеря си, е поразен от бога, а неговите владения и короната му са запазени за моя съпруг. Затова те моля да не тъжиш, а да ме пуснеш да замина заедно с мъжа си. И за да ми разрешиш на драго сърце, знай, че ще изпратиш една, а ще посрещнеш две дъщери.

25. Царят, като чул всичко това, изпълнен с радост и доволство, веднага заповядал да докарат кораби и да ги натоварят с всякакви стоки. Освен това наредил заедно с тях да отплават една дойка на име Ликорида и една опитна жена да помага при раждането. Дал им благословията си, изпратил ги до брега, целунал дъщеря си и зет си и им пожелал попътен вятър. Прибрал се царят в палата си. Аполоний пък, придружен от голяма свита, се качил на стъкмените с всичко необходимо кораби и отплавал с попътен вятър. Доста дни и нощи го задържал в морето южнякът и на деветия месец жена му под натиска на Луцина^[17] родила момиченце. Но плацентата се върнала, кръвта се съсирила, дъхът спрял и тя изведнъж склопила очи. Като видели това, всички заплакали, разнесли се вопли и ридания, дотичал Аполоний,

видял жена си да лежи бездиханна, раздрал с нокти дрехите на гърдите си, заскубал току-що поникналата си младежка брада и облян в сълзи, се хвърлил върху нейното тяло и захванал горчиво да плаче и нарежда:

— Скъпа съпруго и единствена царска дъще, какво стана с тебе? Как ще отговарям пред баща ти и какво ще му кажа за теб? На него, който изправи на крака мен — бедния и жалък корабокрушенец?

Но както ридаел и нареждал, влязъл кормчията и казал:

— Господарю, право е, че я оплакваш, но корабът не може да носи мъртвец. Нареди да хвърлят тялото в морето, за да не се надигнат вълните!

Аполоний не могъл да понесе това и му рекъл:

— Какво говориш ти, нещастнико? Искаш да хвърля в морето тялото на онази, която подаде ръка на мен — бедния и жалък корабокрушенец?

Между робите имало дърводелци и той им заповядал да издялат дъски и да сковат удобен сандък, да засмолят цепнатините и дупките и да обшият свръзките на дъските с оловни листове. Когато сандъкът бил готов, той го украсил с царски украшения, положил в него жена си и оставил двадесет хиляди златни сестерции^[18] до главата ѝ. Целунал за последен път останките ѝ, пролял сълзи над тялото, а сетне наредил да се грижат за детето и добре да го гледат, та да има поне някаква утеха в нещастиято и да може да върне на царя ако не дъщеря, поне внучка.

26. Облях в горчиви сълзи, Аполоний наредил да спуснат сандъка в морето. На третия ден вълните го изхвърлили на ефеския бряг, недалеч от имението на някакъв лекар, който в този ден се разхождал с учениците си край брега и като видял заседналия на плиткото сандък, казал на робите си:

— Вдигнете много внимателно този сандък и го отнесете във вилата!

Робите сторили това, лекарят полека го отворил и видял прекрасната девойка, нагиздена богато с царски украшения, която лежала в мнима смърт.

— Колко ли сълзи са пролели за тази девойка родителите ѝ! — възкликнал той.

А като видял и парите до главата ѝ, а отдолу — запечатан свитък, добавил:

— Я да видим какво е пожелала или заръчала скръбта.

Счупил печата и прочел следното: „Който намери този сандък, в който има двадесет хиляди сестерции в злато, моля го да задържи за себе си десет хиляди, а десет да похарчи за погребение. За този мъртвец бяха пролени много горчиви сълзи. Ако пък постъпи другояче, а не както повелява скръбта, дано умре последен, след близките си, та да няма кой да го погребее!“ Прочел лекарят табличните пред робите и казал:

— Хайде да дадем на мъртвата това, което повелява скръбта! И кълна се в живота си, ще похарча за това погребение повече, отколкото скръбта е определила.

След тези думи заповядал веднага да издигнат кладата.^[19] Ала докато грижливо и старателно строели и тъкмели кладата, приближил се един ученик на лекаря, на вид — млад и неопитен, но по ум — видял и патил. Като видял да полагат на кладата прекрасното тяло на девойката, той попитал учителя си:

— Какво е това внезапно погребение?

— Тъкмо навреме идеш — отвърнал учителят. — Вземи едно шишенце мехлем и намажи тленните останки на починалата девойка.

Младежът донесъл шишенце мехлем, приближил се до ложето на девойката, разтворил дрехата на гърдите, изсипал мехлема, с опитна ръка го разтрил по цялото тяло и усетил от вътрешността на гърдите слабия, почти застинал пулс. Стъписал се младежът, защото разбрал, че тя е в мнима смърт. Напипал вените, проверил дъха от ноздрите; докоснал с устни устните и усетил слаб дъх, видял как животът се бори с лъжливата смърт и рекъл:

— Подложете факли от всички страни!

Донесли факли и той започнал да раздвижва вкочанените ръце и съсирената кръв потекла по жилите от разтривката.

27. Като видял това, младежът изтичал при своя учител и му казал:

— Учителю, девойката, която ти мислеше за умряла, е жива! И за да повярваш, ще ти покажа дишането, което беше спряло.

Напрегнал мишци, занесъл девойката в стаята си, сложил я на леглото, запретнал савана, затоплил масло, натопил в него вълна и намазал гърдите на девойката. Тогава кръвта, която била спряла от вкочаняването, потекла от топлината и пресекналото дишане започнало да се разпростира към вътрешностите. Появил се пулс, девойката отворила очи, поела си дъх, който вече почти била изгубила, и рекла със слаб и сподавен глас:

— Моля ви, докосвайте ме само както подобава да се докосва царица и царска дъщеря!

Младежът, понеже осъзнал, че е забелязал поради умението си нещо, което било убягнало на учителя му, изпълнен с радост отишъл при него и му казал:

— Ела, учителю, и виж доказателството за умението на своя ученик!

Учителят влязъл в стаята и като видял жива девойката, която мислел за умряла, рекъл на своя ученик:

— Хвала на изкуството ти, възхищавам се на умението ти, прекланям се пред настойчивостта ти. Но чуй ме, ученико: не искам да бъдеш лишен от наградата за изкуството си — вземи каквото ти се полага. Защото девойката донесе със себе си и пари.

Дал му десетте хиляди сестерции, а на девойката предписал да се възстановява със здрава храна и компреси. След няколко дена, като разбрал, че тя е от царско потекло, поканил свои приятели за свидетели и я осиновил. Тя молела със сълзи на очи никой да не я докосва и затова той я направил жрица на Диана, тъй като жриците ѝ пазели неприкосновена девствеността си.

28. През това време Аполоний плавал, обхванат от дълбока скръб, и най-накрая с божия помощ стигнал до Тарс, слязъл от кораба и се отправил към дома на Странгвилион и Дионисиада. Те го посрещнали, а той с болка им разказал всичките си прежеждия.

— Колкото сълзи изплаках по изгубената си съпруга — рекъл им Аполоний, — толкова утеха ще ми донесе спасената ми дъщеря. И така, мили домакини, понеже не желая да приема моето царство поради смъртта на съпругата ми, нито пък искам да се завърна при тъст си, чиято дъщеря погубих в морето, реших да се захвана с

търговия и затова ви поверявам дъщеря си — гледайте я като своя, приемоте я с открито сърце и я назовете с името на вашия роден град — Тарсия. Освен това ви оставям и Ликорида, дойката на жена ми, и искам тя да храни дъщеря ми и да я пази.

С тези думи оставил детето, дал им злато, сребро и много скъпи дрехи и се заклел да не се подстригва и бръсне, да не си реже ноктите, докато не омъжи дъщеря си. Те се почудили, че полага такава тежка клетва, но дали честна дума и обещали да отгледат момичето. След като оставил дъщеря си, Аполоний се качил на кораба, излязъл в открито море и отплавал към далечната и непозната египетска земя.

29. Когато Тарсия навършила пет години, мъжът и жената я пратили да учи свободните изкуства, а заедно с нея изпратили и дъщеря си. В училището развили дарбите им, слуха им, научили ги да водят разговор, облагородили нравите им. Тарсия била на четиринадесет години, когато веднъж, връщайки се от училище, заварила своята дойка повалена от внезапна болест. Седнала до нея и взела да я разпитва за причините на болестта. Дойката се надигнала и й казала:

— Чуй, господарке Тарсия, последните думи на своята умираща прислужница, чуй ги и ги съхрани в сърцето си! Ала първо ще те попитам — кои смяташ за свои баща и майка, коя е твоята родина?

— Родина ми е Тарс, баща — Странгвилион, майка — Дионисиада — отвърнало девойчето.

Дойката въздъхнала и рекла:

— Чуй, господарке Тарсия, корените на своя род, за да знаеш какво да правиш след смъртта ми. Твоята родина е Тир, баща ти се казва Аполоний, а майка ти е дъщерята на цар Архистрат. Когато те раждаше, изведнъж плацентата се върна, дъхът ѝ секна и това бе последният ден от живота ѝ. Баща ти нареди да направят сандък, украси го царски, сложи двадесет хиляди сестерции в злато вътре и го пусна в морето, така че, където и да я отнесат вълните, тя сама да се погрижи за себе си. А корабът се бори с ветровете и накрая донесе скърбящия ти баща и люлката с теб в този град. Той те повери на тези хора, Странгвилион и Дионисиада, остави ти и царски дрехи и даде обет да не си реже нито косите, нито ноктите, докато не те омъжи. И

ако сега, след смъртта ми, хората, които са те приели и които ти наричаш родители, те обидят някой път, иди на площада. Там ще видиш статуя на баща си Аполоний — прегърни я и извикай: „Дъщеря съм на този, на когото е тази статуя!“ Гражданите, които пазят спомена за благодеянията на баща ти Аполоний, ще те спасят.

30. — Мила дойке — отговорило момичето, — бог да ми е свидетел: ако ми се беше случило нещо, преди да ми разкажеш това, изобщо нямаше да знам своя корен!

Както си говорили така, дойката издъхнала в скута на момичето. Девойката погребала тялото ѝ и я оплаквала една година. Като отминал траурът, тя възвърнала предишния си благороден облик, тръгнала на училище и отново се отдала на свободните изкуства, но не се докосвала до храната, преди да влезе в гробницата на дойката си с бутилка вино и с венец в ръка. След възлиянието тя увенчавала паметника, а сетне призовавала духовете на загиналите си родители.

31. Животът си течал така и в един празничен ден Дионисиада излязла на разходка с дъщеря си Филомусия и с Тарсия. Всички граждани гледали като чудо невиждано нагиздената Тарсия и казвали:

— Щастлив е бащата на Тарсия, а онази, дете я придружава, е направо позор и унижение за нея.

Безумен гняв обхванал Дионисиада, като чула да хвалят Тарсия, а да злословят за нейната дъщеря. Като останала сама, взела да си мисли така: „Минаха четиринадесет години, а баща ѝ Аполоний, който я доведе тук, така и не дойде да си я вземе, нито пък вест ни прати. Сигурно е умрял някъде или е загинал в морето. Дойката ѝ предаде богу дух. Значи нямам съперник. Нищо няма да ми се случи, ако я затрия с оръжие или отрова; а дъщеря си ще нагиздя с нейните украшения.“ Докато си мислела така, съобщили ѝ, че е дошъл един управител на техен чифлик, на име Теофил. Тя го повикала и му казала:

— Ако искаш да получиш свободата си, а и награда заедно с нея — затрий Тарсия.

— Какъв грях е извършила невинната девойка? — запитал управителят.

— Значи не ми се подчиняваш? — извикала престъпната жена. — Прави това, което ти заповядвам! Иначе ще те сполети гневът на твоите господари.

— А как да го сторя? — попитал управителят.

— Тя има един такъв навик: щом се върне от училище, не слага залък в устата си, преди да влезе в гробницата на своята дойка. Ти трябва да се скриеш там с една кама и да я убиеш, като влезе, а тялото ѝ хвърли в морето. Когато дойдеш и кажеш, че си извършил това, ще получиш за награда свободата си.

Управителят взел една кама, скрил я в пазвата си и обърнал поглед към небето:

— Боже, само така ли мога да заслужа свободата си — като пролея кръвта на едно невинно момиче?

След тези думи с въздишки и плач се отправил към гробницата на дойката и се скрил там. А момичето на връщане от училище отишло, както му било обичаят, в гробницата да направи възлияние с вино и да увенчае паметника на дойката си. Както призовавало духовете на своите родители, управителят се хвърлил върху него откъм гърба, сграбчил го за косата и го повалил на земята. Когато искал вече да го прободне, момичето проговорило:

— Теофиле, какво съгреших аз, невинната девойка, та да загина от ръката ти?

— Ти нищо не си съгрешила — отговорил управителят, — сгрешил е баща ти Аполоний, дето те е оставил тук на Странгвилион и Дионисиада с много пари и царски дрехи.

Като чула това, девойката взела да се моли със сълзи на очи:

— Жив да си, позволи ми да се помоля на бога!

— Помоли се — отвърнал Теофил. — Той и бог знае, че не по своя воля върша това престъпление.

32. И докато момичето се молело на бога, изведнъж дошли пирати и като видели, че някакъв човек с кама в ръка иска да я прониже, се развикали:

— Пощади я, варварино, пощади я и не смей да я убиваш! Тя е наша плячка, а не твоя жертва!

Като чул виковете, управителят я пуснал, избягал и се скрил зад гробницата. Пиратите доплавали до брега, сграбчили и вързали момичето, качили го на кораба и излезли в открито море. Управителят се върнал след известно време и като видял, че момичето е изтръгнато от прегръдката на смъртта, благодарил на бога, задето сам не извършил престъплението. Върнал се при господарката си и ѝ казал:

— Каквото нареди — сторено е. Сега изпълни това, което ми обеща.

Престъпната жена отвърнала:

— Не стига, че си извършил убийство, ами отгоре на това искаш и свободата си?! Я се връщай във вилата и се захващай за работа, да не те сполети гневът на господарите ти!

Като чул това, управителят вдигнал очи към небето и продумал:

— Ти знаеш, господи, че не съм извършил престъпление. Бъди съдия между нас!

След това си отишъл във вилата. Тогава Дионисиада, като си мислела за скроеното от нея престъпление и се чудела как може да се скрие това позорно дело, влязла при мъжа си Странгвилион и му рекла:

— Мили съпруге, спаси жена си, спаси дъщеря ни! Злите езици ме хвърлиха в голям гняв и лудост и изведнъж си рекох: „Ето, вече минаха повече от четиринадесет години, откак бащата на Тарсия я остави на нас, а нито веднъж не ни прати вест дали е жив и здрав — може би е умрял от мъка или е загинал сред морските вълни и бури. Нейната дойка предаде богу дух. Значи нямам съперник. Ще затрия Тарсия и с нейните украшения ще нагиздя дъщеря ни.“ Знай, че това е сторено. А сега, за да заблудим любопитството на гражданите, облечи траурни дрехи, както съм направила и аз, ще плачем с лъжливи сълзи и ще казваме, че внезапно е умряла от болест на стомаха. Тук наблизо, извън града, ще издигнем голяма клада и ще казваме, че сме я положили върху нея.

Като чул това, Странгвилион цял се разтреперил, вцепенил се и отвърнал:

— Дай ми траурни дрехи, за да оплача себе си, че ми се падна такава престъпна жена! Горко ми! О, не щастие! — вайкал се той. —

Какво да правя, какво да кажа на баща ѝ, спасителя на този град от гладна смърт, комуто именно аз за първи път дадох подслон и когото именно аз убедих да влезе в града! Заради този град той претърпя корабкрушение, видя отблизо смъртта, изгуби всичко свое и претърпя лишения и беди. Когато с божията помощ се посъвзе, бе толкова благочестив, че не замени доброто със зло, дори не се сещаше за злото, което го сполетя, а предаваше всичко на забрава. Отгоре на това ни помнеше, и тогава, когато бе щастлив, остана привързан към нас, възнагради ни и като ни смяташе за честни, ни повери дъщеря си, за да я отгледаме; отнасяше се към нас с такова доверие и любов, че нарече дъщеря си с името на нашия град! Горко ми, сляп съм бил! Себе си трябва да оплача и невинната девойка, задето съм се събрал с най-вероломната отровна змия и коварна жена!

Вдигнал очи към небето и добавил:

— Боже, ти знаеш, че не съм опетнен с кръвта на Тарсия, отмъсти за нея и накажи Дионисиада!

Сетне изгледал жена си и ѝ казал:

— Как ти, омразна на бога жено, можеш да укриеш това гнусно престъпление?

А Дионисиада облякла в траурни дрехи себе си и дъщеря си, взела да пролива лъжливи сълзи, свикала гражданите и им казала:

— Скъпи съграждани, повиках ви, за да ви кажа, че изгубихме тази, която беше наша надежда и утеха за старините ни. От Тарсия, която добре познавате, ни останаха само скръб и горчиви сълзи. Наредихме да я погребат достойно.

Отишли гражданите там, където по думите на Дионисиада бил гробът, и заради заслугите и благодеянията на баща ѝ Аполоний събрали пари и издигнали гробница с такъв надпис: „На подземните богове. От гражданите на Тарс — на девойката Тарсия заради благодеянията на Аполоний от Тир...“

33. В това време пиратите, отвлekli Тарсия, пристигнали в град Митилена^[20] и заедно с другите роби я изложили за продан на площада. Като я видял един сводник, жалък човек, той вече не искал да купи никой друг — ни мъж, ни жена, освен Тарсия, и започнал да наддава. Но Атенагор, владетелят на този град, като разбрал, че се

продава някаква благородна, умна и красива девойка, предложил за нея десет хиляди сестерции в злато. Сводникът обаче дал двадесет. Атенагор вдигнал на тридесет. Сводникът — на четиридесет, Атенагор дал петдесет, сводникът — шестдесет, Атенагор — седемдесет, сводникът — осемдесет, Атенагор — деветдесет, сводникът на място дал сто и казал:

— Ако някой даде повече, аз ще дам десет отгоре.

— Ако взема да се състезавам с този сводник, за да купя една жена — рекъл Атенагор, — ще трябва да продам много други. Затова ще го оставя да я купи, а като я прати в публичния дом, ще ида пръв при нея и ще ѝ отнема дара на девствеността почти без пари; и тя ще бъде моя така, сякаш аз съм я купил.

Какво повече? Продали девойката на сводника, той я въвел в приемната зала, където имало златно изображение на Приап^[21], украсено със скъпоценни камъни, и ѝ казал:

— Помоли се на моето най-милостиво божество.

— Нима си от Лампсак?

— Ти не знаеш ли, нещастнице, че си попаднала в дома на алчен сводник? — отговорил той.

Като чуло това, момичето се разтреперило цяло, хвърлило се в краката му и извикало:

— Смили се над мен, господарю, спаси моята девственост! Умолявам те, недей да продаваш това тяло под такова позорно име!

— Стани, нещастнице — отвърнал ѝ сводникът, — ти май не знаеш, че пред сводника и палача молбите и сълзите пет пари не струват.

Повикал пазача на момичетата и му наредил:

— Да се украси хубаво една стая и да ѝ се сложи надпис: „Който пожелае да изнасили девойката Тарсия, ще даде половин фунт злато; след това ще се предлага на мъжете за по един денарий^[22] в злато.“

Пазачът изпълнил това, което му заповядал господарят.

34. На третия ден завели Тарсия, предвождана от тълпа с музика, в публичния дом. Атенагор, владетелят на града, бил пръв и с покрита глава влязъл в публичния дом. Като се качил в стаята ѝ, поседнал. Тогава дошла Тарсия, паднала в краката му и казала:

— Смили се над мен! Заклевам те в младостта ти, не ме изнасилвай, не позори името ми! Възпри срамното си желание и чуй злощастните ми премеждия и корените на рода ми.

Като му разказала всичките си нещастия, владетелят се смутил, объркал се и воден от благочестие, рекъл:

— Стани! Зная превратностите на съдбата, хора сме. Аз самият имам млада и невинна дъщеря и мога да се опасявам подобна участ да не сполети и нея.

След тези думи извадил четиридесет денария в злато, сложил ги в ръката на девойката и ѝ рекъл:

— Господарке Тарсия, ето ти повече, отколкото се иска за девствеността ти. И на останалите посетители разказвай същите неща, докато не бъдеш освободена.

— Благодаря ти безкрайно за твоята почтеност! — отговорило момичето със сълзи на очи.

На излизане го пресрещнал един приятел и го попитал:

— Атенагоре, как е новичката?

— По-добре не може и да бъде — чак до сълзи! — отвърнал той.

Сетне го последвал незабелязано. Като влязъл приятелят му вътре, Атенагор седнал да го чака, за да види какво ще стане. Както бил обичаят, момичето затворило вратата.

— Ако си добре — казал човекът, — кажи ми, колко ти даде младежът, дето преди малко влезе при теб?

— Даде ми четиридесет денария в злато — отвърнала тя.

— Дявол да го вземе! Толкова ли му се досвидя да ти даде цял фунт? А е толкова богат! Ето, за да знаеш, че съм по-добър от него, вземи цял фунт злато.

Атенагор пък, застанал отвън, продумал:

— Колкото повече дадеш, толкова повече ще плачеш!

И ето че момичето паднало в краката на новия си посетител и му разказало премеждията си по същия начин. Така тя го смутила и го възпряла от желанието му.

— Стани, господарке! — рекъл ѝ младежът. — И аз съм човек, подвластен на превратностите на съдбата.

— Благодаря ти безкрайно за почтеността! — отвърнало момичето.

35. Като излязъл, той заварил Атенагор да се смее и му рекъл:

— Ей, голяма работа си! Не можа ли на някой друг да пробуташ твоите „сълзи“?

Заклели се един на друг да не издават нищо и зачакали какво ще стане по-нататък. И какво да видят? От своето скривалище те наблюдавали как всички, които влизали, излизали разплакани с един златен денарий по-малко в кесията си. Най-накрая девойката спряла да приема и занесла парите на сводника с думите:

— Ето ти цената на моята девственост.

— Колко е по-добре, като си весела, а не опечалена! — казал сводникът. — Продължавай така, че да ми носиш всеки ден все повече пари!

На другия ден тя му казала същото:

— Ето ти цената на моята девственост, за която платих отново с молби и сълзи, и пак се запазих непорочна.

При тези думи сводникът се разгневил, че е съхранила девствеността си, и повикал пазача на момичетата.

— Виждам, че си толкова небрежен, дори не знаеш, че Тарсия е девствена! Ако като девойка печели толкова пари, колко ще печели като жена? Вземи я и ти ѝ отнеми дара на девствеността!

Пазачът веднага я завел в стаята си и я попитал:

— Каж ми истината, Тарсия, вярно ли е, че си още девойка?

— Докато господ е с мене — девойка съм.

— Е как тогава спечели толкова пари за тези два дена?

— Със сълзите, които проливах, разказвайки на всеки от моите посетители премеждията си, а те се нажаляваха и се смиляваха над моята девственост — казала тя и се хвърлила в краката му с думите: — Смили се, господарю, и помогни на пленената царска дъщеря!

Когато му разказала всичките си премеждия, той се трогнал и рекъл:

— Много е алчен този сводник. Не зная дали ще успееш да останеш девойка.

36. — Може да са ми от полза свободните изкуства — отвърнала девойката, — образована съм отлично; а също така лирата пее в ръцете

ми. Ти заповядай утре да сложат пейки на някое оживено място, а аз ще покажа своето дар-слово; след това ще посвирия и така от ден на ден с изкуството си ще печеля все повече и повече.

Пазачът сторил това и тя имала такъв успех, целият град така я обикнал, че и мъже, и жени ѝ носели много пари всеки ден. А владетелят Атенагор, като не забравял за непокътнатата девственост и благородния произход на Тарсия, я пазел така, сякаш му е единствена дъщеря, давал много пари на пазача, под чиято защита я оставял.

37. Докато ставали тези неща в Митилена, Аполоний пристигнал след четиринадесет години в Тарс и веднага се отправил към дома на Странгвилион и Дионисиада. Като го съзрял отдалече, Странгвилион презглава хукнал към жена си и викнал:

— Ти разправяше, че Аполоний бил загинал в корабокрушение! На ти сега — ето го, идва да иска дъщеря си. Какво ще кажем на бащата за дъщеря му, чиито родители бяхме досега?

При тези думи престъпната жена се разтреперила и казала:

— Смили се над мене, съпруге, признавам си — грижейки се за нашата дъщеря, погубих чуждата. Затова облечи сега траурни дрехи и нека да пролеем лъжливи сълзи, да му кажем, че е умряла внезапно от болест на стомаха. Като ни види облечени така, ще повярва.

Докато се разправяли, Аполоний влязъл в дома на Странгвилион, отметнал дългата коса от челото си и отстранил гъстата брада от устата си. Видял ги в траурни дрехи и попитал:

— Верни приятели, ако все още заслужавате това име, защо при моето пристигане леете горчиви сълзи? Да не би тези сълзи да са по-скоро мои, отколкото ваши?

Престъпната жена през плач му отвърнала:

— О, да можеше тази вест да ти я донесе някой друг, а не аз или мъжът ми! Знай, че дъщеря ти Тарсия внезапно почина от болест на стомаха.

Като чул това, тръпка разтърсила цялото тяло на Аполоний, той пребледнял и се вкаменил от мъка. Но след това си поел дъх, погледнал жената и ѝ казал:

— Дъщеря ми Тарсия е починала преди няколко дни; нима и парите, и украшенията, и дрехите са загинали заедно с нея?

38. При тези думи престъпната жена донесла всичко и му го върнала според уговорката.

— Повярвай ни — рекла, — че ако съдбата позволяваше, щяхме да ти върнем и дъщерята, както ти връщаме всичко това. И за да се увериш, че не те лъжем, доказателство ни е надгробният паметник на дъщеря ти, издигнат в нейна чест със събрани от гражданите пари, защото те помнят твоите благодеяния. Твоя милост можеш да го видиш с очите си.

Аполоний повярвал, че тя наистина е умряла, и казал на робите си:

— Вземете тези неща и ги занесете на кораба, а аз отивам да видя паметника на дъщеря си.

Отишъл и прочел надписа: „На подземните богове. Гражданите на Тарс издигнаха със събрани от тях пари този паметник на девойката Тарсия, дъщеря на цар Аполоний, заради благодеянията му към града с най-благочестиви чувства“.

Прочел надписа и останал като вкаменен. Учудил се, че не може да пролее нито една сълза, и взел да хули очите си:

— О, жестоки очи, гледате надгробния надпис на моето чедо и не можете ни една сълза да пролеете! О, горко ми! А може би дъщеря ми е жива?

С тези думи се върнал при кораба и наредил на хората си:

— Хвърлете ме в трюма на кораба! Искам да намеря сред морето смъртта си, защото на земята не видях бял ден!

39. Хвърлил се в трюма на кораба, вдигнали котва и излезли в открито море на път към Тир. Но както си плавали с попътен вятър, изведнъж морето сменило лика си и започнало да ги мята на всички страни. Те започнали да се молят на бога и с негова помощ най-сетне пристигнали в град Митилена. Там бил в разгара си празникът на Нептун. Като разбрал това, Аполоний въздъхнал.

— Ех, всички празнуват освен мене! Но нека не изглеждам печален и алчен! Стига им на робите ми наказанието, че са попаднали при един толкова нещастен господар.

Извикал своя иконом и му наредил:

— Дай десет златни денария на момчетата — да вървят да си купят каквото искат, за да отпразнуват този ден. А мен забранявам да ме търси който и да е; ако някой го стори, ще заповядам да му строшат краката.

Моряците на Аполоний устроили пир — по-хубав, отколкото на другите кораби. Случило се така, че Атенагор, владетелят на града, който взел под свое покровителство дъщеря му Тарсия, се разхождал по брега и разглеждал корабите. Както ги оглеждал един по един, забелязал, че този кораб е по-хубав и по-украсен от другите. Приближил се, спрял и взел да му се възхищава. А моряците и робите на Аполоний го поздравили с думите:

— Каним те, славни владетелю, да ни удостоиш с вниманието си.

И той, заедно с петима свои роби, се качил на кораба. Като ги видял, налягали дружно край трапезата, настанил се и той между пируващите, извадил десет златни денария и ги сложил на масата с думите:

— Ето, да не излезе, че даром сте ме поканили.

А те всички отговорили:

— Безкрайно сме ти благодарни за твоето благородство!

Атенагор по едно време забелязал, че всички се държат свободно на масата, без да имат старши, който да ги ръководи, и запитал:

— Както така хубаво си пирувате, я ми кажете — кой е господарят на този кораб?

— Мъка е обсебила господаря на този кораб, затова той лежи в трюма, там в тъмното: жена си и дъщеря си оплаква — отвърнал кормчията.

Като чул това, Атенагор се натъжил и му рекъл:

— Ще ти дам два денария. Слез при него и му кажи: „Атенагор, владетелят на този град, те моли да излезеш от тъмнината и да дойдеш при него на светло.“

Младежът отговорил:

— Ако можех за два денария да си купя четири крака... Не можа ли да избереш някой друг измежду нас за тази работа? Накарай друг да отиде, защото той заповяда, ако някой го повика, да му строшат краката.

— Той е издал тази заповед на вас, а не на мен, когото не познава — отвърнал Атенагор. — Затова аз ще сляза при него. Кажете ми как се казва.

— Аполоний — отговорили робите.

40. Като чул името, Атенагор си казал: „И Тарсия споменаваше, че баща ѝ се казвал Аполоний.“ Момчетата му показали пътя и той отишъл при него. Заварил го да лежи в тъмното, с мръсна брада, с рошава и сплъстена коса, и с тих глас го поздравил:

— Здравей, Аполоний!

Аполоний помислил, че някой от неговите хора е нарушил заповедта му, и се обърнал към него разгневен, но като видял непознат човек, благороден на вид и добре облечен, потиснал гнева си с мълчание. Атенагор, владетелят на града, му казал:

— Знам, че се учудваш, задето те наричам по име. Знай, че аз съм владетелят на този град.

Като не получил никакъв отговор, Атенагор продължил:

— Слязох по пътя на брега да погледам корабите и сред другите забелязах твоя — чудесно украсен и приятен наглед. Като се приближих, твоите приятели и моряците ти ме поканиха вътре. Качих се и с удоволствие възлегнах край трапезата. Попитах за господаря на кораба. Те ми казаха, че имаш тежка мъка; това виждам и аз. Но не отхвърляй желанието ми, излез от тъмнината на светло и поседни с нас за малко! И се надявам, че господ ще ти прати след тази голяма скръб още по-голяма радост.

Обаче Аполоний, изтощен от мъката, надигнал глава и отвърнал:

— Който и да си, господарю, върви, възлегни край трапезата и пирувай с моите хора като със свои. А аз съм така сломен от нещастията, че не ми се иска не само да пирувам, но и да живея.

Смутен, Атенагор излязъл от трюма, върнал се горе, настанил се край трапезата и казал:

— Не можах да убедя вашия господар да излезе на светло. Какво да сторя, та да го избавя от желанието му да умре? А, хрумна ми нещо — иди, момче, при сводника и му кажи да ми прати Тарсия.

Момчето отишло при сводника, той го изслушал, не могъл да откаже на такъв човек и макар и с нежелание, изпратил я. Тарсия

дошла на кораба и Атенагор, като я видял, ѝ казал:

— Ела, господарке Гарсия. Тук има нужда от твоето изкуство, за да утешиш господаря на този кораб и на всички тези хора, който седи долу в тъмнината, и да го склониш да излезе на дневна светлина; жена си и дъщеря си оплаква той. Това е благочестието, заради което бог е милостив към хората. Върви сега при него и го убеди да излезе на светлината — може би чрез нас бог иска да му дари живот. Ако успееш да сториш това, ще те откупя за тридесет дена от сводника, за да можеш да си починеш от грижата за своята девственост; освен това ще ти дам десет хиляди златни сестерции.

Девојката го изслушала и решително се упътила към трюма на кораба при Аполоний и го поздравила с тих глас:

— Здравей, който и да си, и се възрадвай, защото не съм някоя пропаднала жена, а непорочна девојка, която е дошла тук да те утеша, опазила девствеността си сред всички несгоди, заплашващи моята невинност.

41. И с прекрасен глас запяла такава песен:

*Стъпвам във кал, ала с кал аз не съм досега
омърсена,*

тъй както роза с бодли не може да бъде ранена.

*Лоши пирати ме грабнаха, с меч ме заплашваха
злобно.*

*Сводник ме купи от тях, но честта ми не е
опетнена.*

*Ако не плачех, скърбях и по близки сълзи не проливах,
бих най-прекрасна била, само татко да знаеше где
съм.*

*Царска издънка съм аз, моите прадеди — знатни и
видни,*

*ала презряха ме тук, при това да се радвам ме
карат!*

*Спри със сълзите горчиви, махни тази скръб и
неволя,*

*взор обърни към небето, душа възвиси до звездите!
Бог, който всичко създал е, творецът, при нас тук
ще дойде;
не ще даде този плач, тази болка напразна да трае!*

При тези думи Аполоний надигнал глава, погледнал девойката и въздъхнал:

— Горко ми! Докога ще скърбя и ще гневя бога? Повдигнал се, седнал до нея и й рекъл:

— Много ти благодаря за почтеността и благородството; за утешението ще ти се отплатя и аз на свой ред. Някога, ако бог ми прати радост, ще възвърна царската си власт; а стане ли така, ще те върна на родителите ти, щом казваш, че си от царски род. А сега вземи тези двеста денария и се радвай — все едно, че си ме извела на дневната светлина. Върви си! И те моля — втори път не ме търси, защото разочовърка прясната ми рана.

Тя взела двестата денария и си отишла. Тогава Атенагор я попитал:

— Защо се връщаш, Тарсия? Напразни ли бяха старанията ти? Успяхме ли да сторим добро и да помогнем на човека, който сам себе си убива?

— Направих всичко каквото можах — отвърнала Тарсия, — но той ми даде двеста денария и ме помоли да си вървя с думите, че съм подновила и засилила скръбта му и че се измъчва още повече.

— Ще ти дам четиристотин денария, само слез при него! Върни му тези двеста, които ти е дал, и го накарай да излезе на светлината с думите: „Желая не парите ти, а твоето спасение!“

Слязла Тарсия при него и му рекла:

— Дори и да си решил да си останеш в траур, позволи ми поне заради това, че ме почете с толкова много пари, да ти задам тук, в тъмнината, няколко гатанки. Ако ги разгадаеш, ще си отида; ако ли не — ще ти върна парите, дето ми даде, и ще се кача горе.

За да не излезе, че иска да си получи обратно парите, а и защото му се искало да чуе какво ще му каже тази разумна девойка, той рекъл:

— Макар и в моите нещастия да не ми остава нищо друго, освен да плача и да скърбя, питай каквото имаш да питаш и си върви.

Умолявам те, остави ме на мира в мъката ми!

42. Тогава Тарсия казала:

*— Къща една на земята с глас ясен ечи из простора;
къщата екне сама, а живущият в нея мълчи си.
Заедно тичат обаче, ведно обитател и къща.*

Хайде сега, ако наистина си цар в своята родина, както разправяш (понеже се знае, че никой не е по-сведущ от царя), разгадай ми гатанката!

Аполоний кимнал с глава:

— За да знаеш, че не те излъгах, слушай: къщата, която отеква по земята, е вълната; немият обитател на тази къща е рибата, която тича заедно с къщата си.

С възхищение девойката разбрала по отговора, че наистина е цар, и решила да го изпита с по-трудни гатанки:

*— Мила съседка на стръмния бряг, неразделна от
него,
пея на Музите аз, а обагрена в черно, вещая
слово, по мен начертано от пръсти на мъдър
учител.*

— Милата приятелка на брега, която отправя песните си към небето — отвърнал Аполоний, — е тръстиката, винаги съседка на брега, защото расте на места, разположени близо до вода. Именно тя, обагрена с черно мастило, е вестителката на словото.^[23]

Момичето продължило:

*— Нося се, бърз и източен, дете на гората
прекрасна,*

*спътници мои безброй придружават ме, дето да тръгна,
пътища много минавам, а диря една не оставям.*

Аполоний поклатил глава и казал:

— О, ако можех да се отърся от скръбта, щях да те науча на нещата, които не знаеш. Все пак ще отговоря на гатанката ти, защото се учудвам как може на такава крехка възраст да си толкова разумна. Продълговатото дърво е корабът, рожба на прекрасната гора; носи се бързо, тласкан от вятъра, сподирен от спътници — вълните; минава много пътища, но не оставя никаква следа.

Тогава девойката, разпалена от неговата досетливост, му зададе нова гатанка:

*— Цялата сграда обгръща я огън безвреден и кротък:
пламък по всички стени пропълзява, но без да ги пали.
Гол е домът, а и гол посетителят влиза във него.*

— Ако можех да се отърся от скръбта — отвърнал Аполоний, — самият аз щях да премина невредим през този огън. Защото щях да вляза в банята, където от всички страни по тръбите преминават пламъци; домът е гол, защото вътре няма нищо освен седалки, а посетителят влиза гол, без дрехи.

Тогава момичето продължило:

*— Две остриета по мене се свързват в желязно единство.
Боря се с вятъра, влизам във битка с дълбоката бездна.
Водния слой аз претърсвам, земята ухапвам под него.*

— Това е тази, която те държи на едно място в този кораб, котвата — отговорил Аполоний. — Та нали тя представлява две свързващи се в едно железни остриета. Котвата се бори с вятъра и с дълбоката бездна; прониква през водата до най-дълбокото и впива зъби в дъното.

Тарсия пак му задала гатанка:

— Тежка не съм, тежестта на водата ми тегне отвътре.

Цяла подувам се аз, напоена през отвори много.

Крие се в мен течността, но сама не изтича навънка.

— Това е гъбата сюнгер — отговорил Аполоний, — която е лека, а става тежка и се надува, когато вода проникне през отворите ѝ и я напои, без да изтича от само себе си.

43. Момичето отново продължило:

— Нямам прическа, с коси аз не съм украсена богато, вътре във мен са косите, затуй тях ме вижда ги никой.

Горе високо ръка ме подхвърля, ръка ме подхваща.

— Когато бях в Пентапол след корабокрушение — отговорил Аполоний, — точно това нещо доведе дотам, че да стана приятел на царя. Това е топката, която не е обвита в косми, но не е и лишена от тях, защото е напълнена отвътре; тя се хвърля и хваща с ръце.

Момичето пак рекло:

— Свой образ траен аз нямам, но чужд не е никой за мене.

*Блясък се крие във мен, просияващ в лъчи отразени.
Нищо само не показвам, преди да го видя изпърво.*

— Огледалото няма определен образ, защото мени изображението си; никой образ не му е чужд, защото изобразява това, което има пред себе си.

Момичето пак рекло:

*— Четири равни сестри сме и тичаме бързо, така че даваме вид, че се гоним, макар едно нещо да вършим.
Близко сме, редом съвсем, а не можем докосна се нивга.*

— Четирите сестри, приличащи си по форма и външен вид, са колелата, които по правило тичат, като че се гонят; и макар че са близко едно до друго, никога не могат да се докоснат.

Но момичето не спирало:

*— Ние сме братя, нагоре в небето стремим се високо,
все със еднаква направа, в единен ред стегнати всички;
който високото търси, го качваме във висините.*

— За бога, престани да радваш сърцето ми, за да не излезе, че осквернявам паметта на моите мъртъвци. Това е стълбата, изправена нагоре, чиито стъпала са с еднаква направа, в единен ред стегнати всички, и който иска да стигне нависоко, се изкачва по нея нагоре.

44. След това добавил:

— Ето ти още сто златни денария и си върви, за да оплача паметта на своите близки.

А момичето, наскърбено, че такъв умен мъж иска да умре, прибрало парите в пазвата си, хванало го за траурната дреха и се опитало да го измъкне на светлината. Отблъсквайки я, той я повалил на земята. Тя паднала и от носа ѝ потекла кръв. Седнала, заплакала и жално занареждаше:

— О, жестоки небеса, които позволявате още от люлката да търпя невинна такива нещастия! Защото, още когато съм се родила в морето сред бури и ветрове, плацентата се върнала в утробата на майка ми, кръвта се съсирила и тя умряла, без да бъде погребана в земята. Но все пак баща ми я украсил с царски дрехи и накити, положил я в един сандък с двадесет хиляди сестерции в него и я предал на Нептун. А мен сложил в люлка и ме дал на безчестния Странгвилион и на жена му Дионисиада заедно с царски украшения и дрехи, заради които те стигнаха до такова вероломство, че искаха да ме убият, и заповядаха на едни безсрамен роб на име Теофил да ме затрие. Но когато вече бе готов да ме убие, аз поисках позволение да се помоля на бога. По време на молитвата ми дойдоха пирати, които ме отвлякоха и ме докараха в тези места. А тук ме продадоха на един безчестен сводник.

45. Като чул това, Аполоний ахнал и се разплакал. Дотичал и Атенагор, владетелят на града, и заварил Аполоний да плаче на рамото на Тарсия и да говори така:

— Това е дъщеря ми Тарсия, която оплаквам сега, заради нея навремето заплаках с нови сълзи и мъката ми се поднови. Аз съм Аполоний от Тир, който те даде на Странгвилион. Кажете ми: как се казваше твоята дейка?

— Ликорида — отговорила тя.

Тогава Аполоний възкликнал още по-силно:

— Ти си моята дъщеря!

— Ако търсиш Тарсия, аз съм — отвърнала тя.

Изправил се тогава Аполоний, захвърлил траурните дрипи и облякъл изящни дрехи, прегърнал я, целунал я и заплакал. А Атенагор, като ги гледал така прегърнати, облени в сълзи и двамата, и той самият горчиво се разплакал и разказал как и пред него навремето описала всичко това девойката от публичния дом и колко време е минало, откак

била отвлечена и продадена от пиратите. Атенагор се хвърлил в краката на Аполоний и извикал:

— Заклевам те в името на бога, който върна бащата на дъщеря му, не давай Тарсия на друг мъж! Аз съм владетелят на този град и благодарение на моята закрила тя остана девойка.

— Как мога да се противя на такава доброта и благочестие? Още повече — и аз желая това, защото дадох обет да не свалям траура, докато не омъжа дъщеря си. Сега остава само едно — да отмъстя за дъщеря си на този сводник, от когото е изтърпяла толкова злини.

Като чул това, Атенагор взел да вика из града, на площада, в курията:

— Тичайте, граждани и благородници, тичайте насам, че градът ще загине!

46. От всички страни се стекли хората и настанала голяма суматоха. Никой не си останал къщи — ни мъж, ни жена. Като се събрали всички, Атенагор им казал:

— Граждани на Митилена, знайте, че тук е дошъл Аполоний от Тир и ето сега насам бърза цяла флотилия кораби с много войници, за да унищожи тази провинция, и причината е един мизерен сводник, който купил дъщеря му Тарсия и я пратил в публичен дом. И за да спасим нашия град, нека му предадем нечестивеца — да си отмъсти на него, а всички ние да не се излагаме на опасност.

Хората го разбрали от една дума. Довели сводника на площада с вързани на гърба ръце. Издигнали висока трибуна и на нея се възкачил Аполоний в царски одежди, а не както дотогава — в траурни дрехи, с подстригана коса и корона на главата, заедно с дъщеря си Тарсия. Той я прегърнал пред всички и задавен от сълзи, не могъл да проговори. Атенагор дал знак с ръка на тълпата да замълчи и казал:

— Граждани на Митилена, вашето вродено благочестие ви събра тук. Вижте Тарсия, намерена от баща си, Тарсия, тласкана довчера от алчния сводник в ръцете ни, за да я опозорим, Тарсия, останала неопетнена благодарение на благочестието ви. И за да ви бъде Аполоний още по-благодарен, погрижете се дъщеря му да бъде отмъстена.

Тогава всички завикали в един глас:

— Сводникът — на кладата, а богатството му дайте на момичето!

След тези думи хвърлили сводника в огъня. А неговият пазач, всички момичета и богатствата му били предадени на Тарсия. Тя казала на пазача:

— Дарявам ти живота, защото благодарение на добрината ти останах девойка.

Дала му десет таланта и му върнала свободата. След това се обърнала към изправените пред нея момичета:

— Каквото сте спечелили за този мизерник с телата си, връщам ви го. И понеже бяхте робини заедно с мен, от днес нататък бъдете свободни заедно с мен!

47. След тези думи Аполоний от Тир станал и се обърнал към народа:

— Почтени и достойни за уважение граждани, благодаря ви за вашето благочестие, породено от честността ви и донесло на мен утеха, спасение и слава. На вас дължа разкриването на лъжливата смърт, на вас дължа спасената непорочност на единствената си дъщеря, на вас дължа и това, че тя се върна в бащините обятия. Затова дарявам на града ви сто златни таланта, за да укрепите стените му.

Щом изрекъл това, Аполоний заповядал веднага да им бъде поднесен дарът. А гражданите, получили златото, му издигнали огромна статуя, която го изобразявала застанал на носа на кораб, стъпил върху главата на сводника, а с дясната ръка прегърнал дъщеря си, и сложили надпис: „В памет на Аполоний от Тир, който възстанови градските стени, и на Тарсия, опазила благочестиво непорочността си и преживяла най-тежки прежеждия, целият народ дарява този паметник в знак на вечна обич“.

Какво повече? След няколко дена Аполоний оженил дъщеря си за Атенагор с големи почести и всенародно веселие.

48. След това тръгнал на път заедно с цялата си свита, със зет си и с дъщеря си, с намерение да мине през Тарс и да се завърне в

родината си. Но насън му се явил някакъв човек, подобен на ангел, който му казал:

— Аполоний, кажи на своя кормчия да насочи кораба към Ефес. Като стигнеш там, иди с дъщеря си и зет си в храма на Диана и разкажи подред всички прежеждия, които са те сполетели от младежките ти години, та досега. После иди в Тарс и отмъсти за невинната си дъщеря.

Аполоний се събудил, вдигнал дъщеря си и зет си и им разказал съня.

— Направи така, както ти е рекъл, господарю — казали те.

Той наистина заповядал на кормчията да обърне кораба към Ефес. Пристигнали благополучно. Аполоний слязъл от кораба и се упътил с близките си към храма на Диана, където жена му била станала първа между жриците. Тя била толкова красива и непорочна, че Диана нямала по-любима жрица от нея. Аполоний и близките му влезли в светилището и той помолил да му отворят храма, за да разкаже прежеждията си на Диана. Известили най-главната от всички жрици, че е пристигнал някакъв незнаен цар с дъщеря си и зет си и с много дарове и че иска да говори на богинята. Като чула, че е дошъл цар, тя облякла царска премяна, окичила косите си със скъпоценни камъни и тръгнала, в пурпурна дреха, следвана от цяла свита робини. Влязла в храма. Като я видели, Аполоний, дъщеря му и зет му се хвърлили в краката ѝ. Красотата ѝ била ослепителна и те помислили, че е влязла самата Диана. Отворили им, те поднесли даровете и Аполоний започнал да разказва през сълзи на богинята:

— На младини ме наричаха велик цар, бях изучил всички науки, както подобава на благородниците и царете, и реших гатанката на несправедливия цар Антиох, за да получа дъщеря му за жена. Но той, комуто природата бе отредила да ѝ бъде баща, живееше с нея в престъпен съюз, без срам я бе направил своя съпруга и кроеше как да ме убие. Докато бягах от него, претърпях корабокрушение и киренският цар Архистрат ме прибра и ме удостои с честта да ми даде дъщеря си за жена. Тя поиска да дойде с мен, за да поема царството си, и така се роди моята дъщеричка, която твоят вестител, велика Диано, ми нареди да ти представя. След като роди на кораба, жена ми издъхна. Облякох я, както е редно, с царски дрехи и я положих в един сандък с двадесет хиляди златни сестерции, за да бъда сигурен, че където и да я

намерят, ще я погребат достойно. Дъщеря си поверих на безчестните Странгвилион и Дионисиада. Прекарах четиринадесет години в Египет, оплаквайки жена си, и след това се върнах да прибера дъщеря си. Казаха ми, че била умряла. И когато отново, за втори път, потънах в скръб след смъртта на жена си и дъщеря си и самият аз исках да умра, ти ми върна дъщерята.

49. Както Аполоний разказвал всичко това, жрицата на Диана възкликнала:

— Аз съм жена ти, дъщерята на цар Архистрат!

Хвърлила се в прегръдките му и занареждаше:

— Ти си моят Аполоний от Тир, ти си учителят, който ме учеше с веща ръка, ти си този, който ме взе от баща ми Архистрат, ти си този, когото обикнах не заради страстта, а заради мъдростта ти! Къде е дъщеря ми?

Гръмнала из Ефес вестта, че Аполоний е намерил жена си, тяхната жрица. Голяма радост се възцарила в града, улиците пъстреели от цветя, навсякъде се разнасяла музика, устройли пир и всички наравно се веселили. Жената определила на своето място за жрица тази, която била най-добрата след нея. Ефесци я изпратили с радост, но и със сълзи и горчив плач, че ги оставя. Тя се сбогувала с тях и се качила на кораба с мъжа си и дъщеря си.

50. Аполоний отстъпил царската власт на зет си Атенагор. След това заедно с него, дъщеря си и жена си се отправил с войска към Тарс. Там заповядал да заловят Странгвилион и Дионисиада и да му ги доведат пред трибуната на площада. Като ги довели, Аполоний се обърнал към всички:

— Кажете ми, граждани на Тарс, нима някога Аполоний от Тир се е показал неблагодарен към някого от вас?

Те извикали в един глас:

— Наричали сме те и винаги ще те наричаме наш цар и баща на отечеството ни. Желали сме и желаем да дадем живота си за теб, с чиято помощ се отървахме от надвисналия глад и смъртна опасност. Статуята, която ти издигнахме, го доказва.

— Поверих дъщеря си на Странгвилион и жена му Дионисиада — продължил Аполоний. — Те не искат да ми я върнат.

— Кълна се в царската ти милост — рекъл Странгвилион, — тя изживя дните, които ѝ бяха отредени.

— Гледайте, граждани на Тарс — казал Аполоний, — не стига, че в злобата си искаха да извършат убийство, а отгоре на това се кълнат в царската ми мощ. Ето, ще ви покажа и ще ви дам доказателство за това, което ще видите.

Аполоний извел напред дъщеря си пред всички и казал:

— Ето, дъщеря ми Тарсия е тук!

Като я видяла, злата жена цяла се разтреперила, гражданите останали изумени. Тарсия заповядала да ѝ доведат управителя Теофил. Като го довели, тя му казала:

— Теофиле, ако искаш да те пощадя от заслужени мъчения и смърт и да спечелиш снизхождението ми, кажи високо кой ти нареди да ме убиеш!

— Моята господарка Дионисиада — отговорил той.

Тогава всички граждани, убедени от тези доказателства, към които се прибавило и признанието на Странгвилион, и тласкани от здравия разум, сграбчили Странгвилион и Дионисиада, извели ги вън от града и ги убили с камъни. Хвърлили ги в полето на зверовете и птиците, та дори и телата им да не бъдат погребани в земята. Искали да убият и Теофил, но Тарсия се намесила и те не го докоснали.

— Благочестиви граждани — рекла им тя, — ако той не ми беше дал време да се помоля на бога, дори вашата преданост нямаше да ме спаси.

Веднага освободила Теофил и го наградила.

51. И така, от радост Аполоний възнаградил гражданите с големи благодеяния. Останал там с близките си петнадесет дена и обновил обществените бани, стените, крепостните кули. След това се сбогувал с гражданите и отплавал за Пентапол в Кирена. Пристигнал благополучно. Отишъл при своя тъст, цар Архистрат. Видял Архистрат дъщеря си с мъжа ѝ и внучката си Тарсия с нейния мъж. Поздравил царските деца, целунал Аполоний и дъщеря си и прекарал цяла година, без да се отделя от тях, радостен и щастлив. Но дните му свършили и

той издъхнал в ръцете им, като оставил половината царство на Аполоний и половината — на дъщеря си.

А веднъж Аполоний, разхождайки се край морето, видял оня рибар, който го прибрал като корабкрушенец и му дал половината от дрехата си, и заповядал на своите роби да го доведат в палата. Като видял, че го карат към палата, рибарят помислил, че го водят натам, за да го убият. Но с влизането му Аполоний от Тир, който седял на трона до своята съпруга, наредил да го доведат пред него и казал на жена си:

— Господарке и благоверна съпруго, това е моят побратим, който ми се притече на помощ и ми посочи пътя да дойда при теб.

След това се обърнал към него:

— Благородни човече, аз съм Аполоний от Тир, когото ти даде половината от дрехата си.

Подарил му двеста златни сестерции, слуги и слугини, дрехи и сребро, както му повелявало сърцето, и го направил свой придворен до края на живота му.

А пък Хеленик, който му известил за преследванията на цар Антиох и не поискал нищо в замяна, сам го намерил, представил се и казал:

— Господарю, спомни си твоя слуга Хеленик!

Аполоний го хванал за ръката, вдигнал го от земята и го целунал. Направил го свой придворен и го наградил с много богатства. Минало време и жена му родила син, който заел неговото място в царството на дядо си Архистрат. А самият той живял с жена си седемдесет и четири години, царствувал в Антиохия, Тир и Кирена и живял спокойно и щастливо. Като изтекли толкова години, колкото казахме, двамата издъхнали в мир и щастлива старост.

Така свършва историята за Аполоний.

[1] *Антиохия* — столица на Сирия, разположена на р. Оронт. — Б.пр. ↑

[2] *Тир* — древната столица на Финикия, важен търговски център. — Б.пр. ↑

[3] ... *бръснарите нямали работа...* — в древността имало обичай хората да не се бръснат и подстригват при траур. — Б.пр. ↑

[4] *Тарс* — столица на Киликия. — Б.пр. ↑

[5] *Еол* (мит.) — бог на ветровете. — Б.пр. ↑

[6] *Нот* (мит.) — силният южен вятър, придружаван обикновено с град и порой. — Б.пр. ↑

[7] *Австер* (мит.) — латинското съответствие на Нот. — Б.пр. ↑

[8] ... *ръмжи разярено...* — в оригинала на това място има лакуна. Стихът е допълнен именно така, защото в някои кодекси се среща този вариант. — Б.пр. ↑

[9] *Борей* (мит.) — северният вятър. — Б.пр. ↑

[10] *Евър* (мит.) — югоизточният вятър. — Б.пр. ↑

[11] *Нептун* (мит.) — бог на морето. — Б.пр. ↑

[12] *Тритон* (мит.) — морско божество, син на Нептун, което управлява морската стихия, като тръби с раковината си. — Б.пр. ↑

[13] *Гимназий* — място за гимнастически упражнения, постройка, обикновено извън града, състояща се от площадки за различна видове игри (бягане, борба, скачане, хвърляне на диск, бокс, игри с топка) и включваща баня, съблекални и други закрити помещения. — Б.пр. ↑

[14] *Триклиний* — стая за угощение с квадратна маса, около която имало три ложета, с по три места всяко, на които възлягали гостите. — Б.пр. ↑

[15] *Талант* (гр.) — гръцка мярка за тежест, равна на 26,2 кг. — Б.пр. ↑

[16] *Фунт* — римска мярка за тежест, приблизително равна на 500 г. — Б.пр. ↑

[17] *Луцина* — богиня, която помага на жените при раждане. — Б.пр. ↑

[18] *Сестерция* — основна римска парична единица. — Б.пр. ↑

[19] В античността погребенията били предшествувани от кремация на тялото. — Б.пр. ↑

[20] *Митилена* — главният град на о. Лесбос. — Б.пр. ↑

[21] *Приван* (мит.) — бог на градините, плодородието и раждането, син на Бакхус и Венера. Божеството е олицетворение на мъжкия полов член и съответно на плодородието при хората и животните. Затова е и божество на сводниците, проститутките и т.н. Култът му бил въведен най-напред в Лампсак, град на Хелеспонта. — Б.пр. ↑

[22] *Денарий* — римска сребърна монета, равна на 4 сестерции. — Б.пр. ↑

[23] В древността се пишело на папирус, който се правел от тръстика. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.